

CUPRINS

Obiectivele masteratului.....	11
-------------------------------	----

PSIHOLOGIE JUDICIARĂ 1

Semestrul I * Modulul I

Actul infracțional din perspectivă „exploratorie” (experiența anglosaxonă în materia criminalilor în serie) – exemplificări pe cazuistică specifică

infracțiunilor cu mobil sexual.....	21
A. Ideile pivot în materie:	21
B. Teme de aprofundat – referate -.....	22
C. Probleme de drept comparat – interdisciplinaritatea psihologiei cu dreptul în definirea elementelor constitutive ale infracțiunii.....	23

Asociația criminaliștilor din România Investigația criminalistică a locului faptei

Profiling-ul criminal în investigațiile criminalistice	25
1. Considerați introductive	25
1.1. Privire asupra valorii probante.....	25
1.2. Precizări de ordin terminologic.....	26
2. Metode științifice de elaborare a profilului infractorului	27
2.1. Metoda FBI: Analiza locului infracțiunii (Crime Scene Analysis).....	27
2.2. Metoda Canter: Investigative Psychology-IP (Psihologie investigativă).....	27
2.3. Metoda Turvey. Behavioural Evidence Analysis – BEA (Analiza probelor comportamentale).....	28
3. Forme logice de raționament în elaborarea profilului infractorului	29
3.1. Profilul inductiv	29
3.2. Profilul deductiv	30
3.3. Câmpul faptei – identificarea și evaluarea urmelor: sursă de informații, ipoteze și versiuni.....	31
3.4. Definirea conceptului de urmă, identificarea și clasificarea urmelor din câmpul faptic.....	46

Sinoptic operativ-explicativ în identificarea, capturarea și probarea faptelor

comise de psihopații sexuali – criminali în serie -	46
1. Explicații etiologice de natură psihanalitică în motivația criminală la <i>serial killer</i>	46
2. Profil de personalitate și mod de operare la <i>serial killer-ul de tip organizat</i> (de regulă psihopat sexual – crime comise cu premeditare)	47
3. Profil de personalitate și mod de operare la <i>serial killer-ul de tip dezorganizat</i> (de regulă psihotic – crime comise spontan, imprevizibile, cu atac surpriză).....	48
4. Identificarea. Capturarea. Probațiunea. (De unde poate proveni?!)	49
Acțiunea 7 T – analiză explicativă – metoda americană F.B.I.....	50

Semestrul I * Modulul II**Personalitatea infractorului – particularități psihologice – factori conjuncturali
– situație declanșatorie – cuplul penal „victimă-agresor” – trecerea la act**

A. Ideile pivot în materie.....	60
B. Ideile pivot.....	62
C. Idei pivot.....	63

VICTIMA DIN PERSPECTIVA TRATAMENTELOR PENALE 64

Victimele infracțiunilor de drept comun. Scurt istoric. Actualitatea în materie.....	64
Perioada juridică	64
Infracțiuni contra persoanei	65
VICTIMA ȘI URMĂRIREA PENALĂ	67
Perspectiva exploratorie asupra psihologiei victimei (victima sursă de informații – versiuni, ipoteze și piste de lucru în direcția identificării agresorilor).....	70
Tratamentul psihologic al victimei în timpul urmăririi penale.....	71
Victima și judecata.....	78
Tratamentul psihologic al victimei în timpul judecării.....	80
Victima ulterior judecării	82
Dezdăunarea victimelor	82
Tratamentul psihologic al victimei ulterior rezolvării judiciare a urmărilor victimizării.....	84
Exemplificări în materia aplicativ-pragmatică a victimologiei pe terenul răspunderii penale.....	86
Victimele accidentelor de muncă.....	86
Aprecieri victimologice	86
Aspecte juridice – Noțiuni.....	87
Inițierea măsurilor de prevenire a altor accidente.....	88
Aprecieri victimologice cu privire la accidentele de muncă produse în domeniul petrochimic.....	89
Aprecieri victimologice cu privire la accidentele de muncă din domeniul construcțiilor	90
Victimele accidentelor de circulație	91
Aprecieri victimologice	91

TIPOLOGIA VICTIMALĂ COMPORTEMENTE DEFINITORII,**CONOTAȚII SPECIFICE..... 94**

SISTEMATIZĂRI. DEFINIRI TIPOLOGICE.....	94
CATEGORII DE VICTIME	94
Categorii de victime. Particularități specifice	99
A. Victimizarea femeii.....	99

PSIHOLOGIE VICTIMALĂ..... 116

DEMERS CAUZAL-ETIOLOGIC PE TERENUL VICTIMIZĂRII	116
Cauze, efecte și consecințe (implicații psihologice ale actului agresional privind victima)	116

Secțiunea A**EFECTE ȘI IMPLICAȚII PSIHOLOGICE ALE ACTULUI AGRESIONAL
PRIVIND VICTIMA..... 116****PROBLEMATICA „SITUAȚIEI CONFLICTUALE” ÎN ALGORITMUL****VICTIMĂ – AGRESOR 121**

CAUZE INDIVIDUALE	123
CAUZE SOCIALE	125
CAUZE DE MEDIU	127
CAUZE CULTURALE	129

Secțiunea B

EFECTELE ȘI CONSECINȚELE PSIHOLOGICE ALE VICTIMIZĂRII	130
Efecte individuale.....	136
Efectele sociale.....	137

Secțiunea C

CONSECINȚE STRICT PSIHOLOGICE ALE VICTIMIZĂRII	139
Consecințe individuale	139
Consecințe sociale.....	143

Semestrul I * Modulul III

Mărturia și martorul sub exigențele psihologiei judiciare, (algoritmul identificării, aprecierii, coroborării și evaluării forței probante în materie testimonială)

A. Ideile pivot în materie.....	145
Activități seminariale:	147

PSIHOLOGIE JUDICIARĂ 2

Semestrul II * Modulul I

Analiza psihologică a interogatoriului judiciar (strategii psihotactice de interogare)	148
---	------------

SIGURANȚĂ ȘI NESIGURANȚĂ PE TERENUL INTEROGATORIULUI

SARCINILE PSIHOLOGULUI CRIMINALIST	151
---	------------

CUNOAȘTEREA CELUI ALT	151
------------------------------------	------------

DUPlicitATE – SIMULARE (MINCIUNĂ VERSUS ADEVĂR)	155
--	------------

Mecanisme defensive	156
---------------------------	-----

INTERVIUL INVESTIGATIV	159
-------------------------------------	------------

Strategii, tactici și atitudini.....	159
--------------------------------------	-----

Pregătirea pentru interviu.....	159
---------------------------------	-----

1. Importanța atitudinii pozitive.....	159
--	-----

2. Creând atitudinea pozitivă	160
-------------------------------------	-----

3. Schimbări de atitudine și comportament.....	164
--	-----

ELEMENTE DE PSIHOTACTICĂ	165
---------------------------------------	------------

- Ghid orientativ de exigențe standard în interogarea investigativă	165
---	-----

CONCEPTE TACTICE	166
-------------------------------	-----

Interogatoriul judiciar	173
--------------------------------------	------------

ÎNTRE MANIPULARE ȘI COERCIȚIE	173
--	-----

Surse de eroare în cadrul interogatoriului	176
--	-----

Probe invalide și vulnerabilitatea psihologică.....	177
---	-----

Interogatorii inadmisibile	178
----------------------------------	-----

Subminarea încrederii publice.....	178
Mărturii obținute prin coerciție, generatoare de resentimente.....	179
Efectul Bumerang.....	179
Tulburări de stress post traumatic	179
De ce mărturisesc suspecții?	180
Concluzii	180
TEHNICI INVASIVE, MANIPULARE – COERCIȚIE (SUGERAREA	
MĂRTURISIRII)	180
Tehnici „non-violente”	181
Tortura.....	181
Filiera științifică	182
INTEROGATORIUL PSIHANALITIC.....	183
Interpretări psihanalitice. Noțiuni generale	183
Definirea interogatoriului psihanalitic.....	183
Caracteristici și mecanisme ale interogatoriului psihanalitic	184
Perspectiva viitorului	185
INTERPRETĂRI PSIHANALITICE ȘI REPERE ORIENTATIVE ALE	
PSIHANALIZEI ÎN INTEROGATORIUL JUDICIAR.....	185
Sediul conflictului	185
Comentarii asupra interogatoriului judiciar de tip psihanalitic	187
Psihanaliza medicală – psihanaliza criminală (similitudini și deosebiri)	188
Supra Eul, Supra Ego – Stratul Cenzurii	193
Interogatoriul psihanalitic pe terenul pragmatismului, mizei și riscului,” psihanaliza judiciară (speță exemplificativă)	194
Semestrul II * Modulul II	
A. Psihologia judecății (psihologia contradictorialității din perspectiva aflării	
adevărului)	202
Semestrul II * Modulul III	
Psihologia comportamentului simulat (matricea infrațională versus matricea	
morală, tehnica „lie detector” etc.)	206
Poligraful în România	208
Semestrul II * Modulul IV	
Psihologia detenției penitenciare	217
Semestrul II * Modulul IV	
(se conservă în biblioteca virtuală – link)	233
Semestrul III * Modulul I	
Eroarea judiciară.....	252
Semestrul III * Modulul II	
Victime, victimizări și victimizatori pe terenul disfuncționalităților psihice.	
Conduite disfuncțional dizarmonice psihic (suicid, agresivitate, responsabilitate,	
discernământ etc.).....	271
ANEXE	307

Conținut tematic: *DESCRIPTORII*

Psihologie judiciară 1

- Modulul I.** Actul infracțional din perspectivă „exploratorie” (experiență anglo-saxonă în materia criminalilor în serie) – exemplificări pe cazuistică specifică infracțiunilor cu mobil sexual.
- Modulul II.** Personalitatea infractorului – particularități tipologice – factori conjuncturali – situație declanșatorie – cuplul penal „victimă-agresor” – trecerea la act.
- Modulul III.** Mărturia și martorul sub exigențele psihologiei judiciare (algoritmul identificării, aprecierii și coroborării/evaluării forței probante în materie testimonială).

Psihologie judiciară 2

- Modulul I.** Analiza psihologică a interogatoriului judiciar (strategii psihotactice de interogare).
- Modulul II.** Psihologia judecății (psihologia contradictorialității din perspectiva aflării adevărului) și Psihologia apărării – Avocatul – Personalitate în templul justiției.
- Modulul III.** Psihologia comportamentului simulat (matricea infracțională versus matricea morală, tehnica „lie detector” etc.).

Psihologie judiciară 3

- Modulul I.** Eroarea judiciară – disfuncții de interpretare și evaluare.
- Modulul II.** Conduite disfuncțional-dizarmonice psihic (suicid, agresivitate, responsabilitate, discernământ etc.)

Psihologie judiciară 1

Sem I, Modulul I. Actul infracțional din perspectivă „exploratorie” (experiență anglosaxonă în materia criminalilor în serie) – exemplificări pe cazuistică specifică infracțiunilor cu mobil sexual:

- 1.1 „Scena crimei” – perspectivă psihologică asupra interpretării comportamentelor umane cu finalitate criminogena.
- 1.2 Personalitatea făptuitorului și „amprenta” sa psihocomportamentală; analiza conceptelor „profililing-crime” și „serial killer”.
- 1.3 Componenta psihologică: motivul și rațiunea infractogenă, sarcinile psihologului criminalist, cooperarea cu specialiștii investigațiilor judiciare.

Activități seminariale: – parțial adaptabile on line

Seminariile se vor desfășura pe baza: *susținerii de referate* (ex. de teme: „Moduri de operare și comportamente criminogene la tipul de criminal dezorganizat”, „Profil de personalitate caracteristic făptuitorului de tip organizat”, „Indici orientativi și aspecte practice vizând amprenta psihocomportamentală a criminalilor în serie” etc.); *lucrări practice* (ex.: Analiza modurilor de operare „acțiunea șapte T” – cazuri de tâlhării în locuințe, București 1986 (urmate de două omoruri) – Să se identifice datele caracteristice și să se stabilească profilul de personalitate al tâlharilor în

serie; – Să se identifice urmele și să se sugereze ipoteze cu grad ridicat de identificare a făptuitorilor); *viziunări de casete video din spețe reale soluționate definitiv; analize de dosare* (studiul declarațiilor, proceselor verbale, confruntărilor etc.) – identificarea aspectelor psihologice intrinseci elaborării planurilor și strategiilor poligraf; *Studiul planșelor foto, schițelor și a altor activități de interes operativ în cauze.* – după caz, specialist invitat.

Bibliografie obligatorie:

1. Verngn J. Geberth, „*Practical Homicide Investigation, Tactics, Procedures and Forensic Techniques*”, Taylor-Francis Group New York 2006 – cpt. „Criminal personality Profiling”;
2. Tudorel Butoi, „*Criminali în serie*” – psihanaliza crimei – Editura Phobos, București 2004;
3. Tudorel Butoi, „*Femei ucigașe*”- Editura Phobos, București 2001;
4. Tudorel Butoi și Ioana Teodora Butoi, „*Tratat universitar de psihologie judiciară – teorie și practică*”, Editura Phobos, București 2004.

Sem I, Modulul II. Personalitatea infractorului – particularități tipologice – factori conjuncturali – situație declanșatorie – cuplul penal „victimă-agresor” – trecerea la act -

- 2.1. Trăsături, tipuri și comportamente ale personalității, tipologia lui C.S. Jung; pragul delinvențial și ecuația personală a trecerii la act (Jean Pinatel); „Legea secvenței temporale” – Mawrer-Eysenck;
- 2.2. Personalitatea infractorului recidivist;
- 2.3. Cuplul penal victimă-agresor (identificarea agresorilor și autoprotecția victimală);
- 2.4. Strategii preventive și contracararea victimizării;
- 2.5. Victima – sursă orientativă în conturarea de versiuni, ipoteze și cerc de bănuți.

Activități seminariale: – parțial adaptabile on line

Seminarile se vor desfășura pe baza: *susținerii de referate* (ex. de teme: „Nucleul personalității criminale în concepția lui Jean Pinatel”, „Pragul delinvențial în concepția lui Jean Pinatel”, „Explicații psihocomportamentale din perspectiva fenomenului recidivei – Mawrer – Eynseck”, „Cuplul penal Victimă-agresor din perspectiva potențialului de receptivitate victimală” – vezi concepția lui Mendhelson, „Victima – sursă orientativă în conturarea de versiuni, ipoteze și cerc de bănuți” etc.); *studii de caz* (victimizări în diverse ipostaze: minori, femei, persoane în vârstă); *dezbateri interactive* – specialist invitat – aplicații ale sistemului probațiunii în materia protecției victimei și reinsertiei sociale a *infractorului* – *vezi Legea 211/24 mai 2004; analiza conceptului de justiție restaurativă vis-à-vis de justiția retributivă – după caz, specialist invitat.*

Bibliografie obligatorie:

1. Tudorel Butoi și colectiv, „*Victimologie – curs universitar – cuplul penal victimă-agresor*”, Editura Pinguin Book, București 2004;
2. Tudorel Butoi, Ioana Teodora Butoi, „*Tratat universitar de psihologie judiciară – teorie și practică*”, Editura Phobos, București 2004;
3. Emilio Mira y Lopez, „*Manualul de psihologie juridică*”, Editura Oscar Print, București 2005, cpt. XI/XIII.

Semestrul 1, Modulul III. Mărturia și martorul sub exigențele psihologiei judiciare (algoritmul identificării, aprecierii și coroborării/evaluării forței probante în materie testimonială)

- 3.1. Psihofiziologia formării mărturiei (de la evenimentul judiciar la elementul testimonial) – (eveniment judiciar – recepție – decodare – memorare – redare – element testimonial);
- 3.2. Elemente disfuncțional-perturbatoare pe parcursul formării realității testimoniale – vezi filtrul obiectiv și filtrul subiectiv;
- 3.3. Izvorul sursei mărturiei;
- 3.4. Psihologia jurământului – simulare și disimulare pe terenul mărturisirii (psihologia minciunii);
- 3.5. Situații speciale: iluziile din perspectivă senzio-perceptivă; minorul și minoratul din perspectiva probei testimoniale; martorul mincinos etc.;
- 3.6. Mărturia din perspectivă evaluativă: structuri caracteriale ale martorului și mediului de proveniență; mentalități, cutume, obiceiuri; mărturia din perspectiva interpretării rațional/logice – deducții, inducții, analogii, interpretări, simultaneitate, contradictorialitate, concordanțe-aglutinări, omisiuni etc.; impact emoțional afectiv;
- 3.7. Martorul între vulnerabilitate și protecție (protecția martorului – exigență complexă a justiției contemporane) – (vezi: Italia 1991, Suedia 1992).

Activități seminariale: – parțial adaptabile on line

Seminarile se vor desfășura pe baza: *susținerii de referate* (ex. de teme: „Problematika psihofiziologică a iluziilor în recepția evenimentului judiciar”, „Martorul de rea-credință – indici orientativi (mimico-gesticulari) asupra simulării”, „Psihologia martorului minor”, „Forța probantă a mărturiei judiciare în contextul coroborării” etc.); *analize de spețe*, rolul declarațiilor de martor în evidențierea adevărului; *dezbateri interactive* – ex.: „Posibilități, limite și modalități de mărturie”, „Subiectiv și obiectiv în evaluarea mărturiei” (spețe exemplificative); *specialist invitat; vizionări de casete*, analiza planșelor foto în fixarea și evidențierea elementelor testimoniale probatorii; test de verificare (neanunțat).

Bibliografie obligatorie:

1. Aurel Ciopraga, „Evaluarea probei testimoniale în procesul penal” Editura Junimea, Iași 1982;
2. Tiberiu Bogdan, „Probleme de psihologie judiciară”, Editura Științifică și Tehnică, București 1986;
3. Tudorel Butoi și Ioana Teodora Butoi, „Tratat universitar de psihologie judiciară – teorie și practică”, Editura Phobos, București 2004.

Psihologie judiciară 2

Semestrul II, Modulul I. Analiza psihologică a interogatoriului judiciar (strategii psihotactice de interogare)

- 1.1. Comunicarea non-verbală – reguli tactice specifice raporturilor de opozabilitate și confruntare;
- 1.2. Strategii psihotactice de interogare;
- 1.3. Sondarea sentimentului de vinovăție;

- 1.4. De la refuzul recunoașterii la vinovăție – contracararea atitudinilor de rezistență în interogatoriu;
- 1.5. Interogatoriul psihanalitic (mecanisme operaționale și terminologice în psihanaliză);
- 1.6. Siguranță și nesiguranță pe terenul interogatoriului (duplicitate-simulare); minciună versus adevăr; manipulare și coerciție; tehnici investigative (sugerarea mărturisirii – invalidarea juridică a falselor recunoașteri);
- 1.7. Intimitate, miză și risc din perspectiva „interogatoriului investigativ”.

Activități seminariale: – selectiv adaptabile on line

Seminariile se vor desfășura pe baza: *susținerii de referate* (ex. de teme: „Psihologia interogatoriului încrucișat”, „Reactivarea mimico-gesticulară (emoția din perspectiva indicilor orientativi asupra simulării)”, „Disfuncționalități în interogare (sugestie-manipulare), responsabile unor erori judiciare” etc.); *vizionări de casete*, analiza declarațiilor învinuitorilor și inculpaților; *analize de caz; dezbateri interactive; specialist invitat; investigația poligraf* (analiza de diagrame – inclusiv mărturisirile post-test).

Bibliografie obligatorie:

1. Tudorel Butoi, „*Interogatoriul – psihologia confruntării în procesul judiciar*”, Editura Pinguin Book, București, 2004;
2. Tudorel Butoi și Ioana Teodora Butoi, „*Tratat universitar de psihologie judiciară – teorie și practică*”, Editura Phobos, București, 2004;
3. Tudorel Butoi, „*Psihologia interogatoriului judiciar*” Editura Enmar, București, 2002;
4. Constantin Aionitoaiei și colectiv, „*Tratat practic de criminalistică*”, Editura Carpați, București, 1997.

Semestrul II, Modulul II.

A. Psihologia judecății (psihologia contradictorialității din perspectiva aflării adevărului)

- a.1. Implicații psihologice asupra rolului activ al judecătorului în „arbitrarea duelului acuzare-apărare”;
- a.2. Psihologia imparțialității și echilibrului;
- a.3. Psihologia intimei convingeri;
- a.4. Exigențe morale, exigențe profesionale și exigențe legale în deliberarea asupra pricinii: deliberarea – opinia separată (problematika psihologică).

B. Psihologia apărării – Avocatul – personalitate în templul justiției

- b.1. Talent și vocație în arta avocatului;
- b.2. Inteligența în arta avocatului;
- b.3. Moral și imoral pe terenul apărării;
- b.4. Avocatul profesionist și strateg: persuasiune – sugestie – transparentă; comunicare în raporturile interpersonale (manipulare mentală); influențarea convingerii intime; pledoaria (argumentare – persuasiune, talent, improvizație, inspirație, știință).

Activități seminariale: – selectiv adaptabile on line

Seminariile se vor desfășura pe baza: *susținerii de referate* (ex. de teme „Psihologia duelului judiciar acuzare-apărare”, „Psihologia intimei convingeri, deliberării și opiniei separate”, „Psihologia actului moral și buneii credințe pe terenul apărării – pledoaria între psihologic și

rațional între artă și știință” etc.); *recenzii în materie; studii de dosare soluționate definitiv; studii de rechizitorii; studii asupra pledoariilor; studiile motivării hotărârilor judecătorești* etc.

Bibliografie obligatorie:

1. Tudorel Butoi și Ioana Teodora Butoi, „*Tratat universitar de psihologie judiciară – teorie și practică*”, Editura Phobos, București 2004;
2. Iolanda Eminescu, „*Procese judiciare celebre*”;
3. I. Manolescu, „*Arta apărării*”
4. Mircea Duțu, „*Dreptul la tăcere*”, Editura Economică, București, 2005;
5. Mircea Duțu, „*Recunoașterea vinovăției și negocierea pedepsei*”, Editura Economică 2005.

Semestrul II, Modulul III. Psihologia Comportamentului simulat (matricea infrațională versus matricea morală, tehnica „lie detector” etc.)

A. Fundamentarea științifică

- a.1. **Simptomica comportamentului simulat (aparent-inaparent) pe terenul duplicității;**
- a.2. **Vinovăția ca atitudine psihică și realitate juridică – matricea infrațională (culpabilizatoare);**
- a.3. **Exprimarea aspectului inaparent în comportamentul simulat (indicatori verbali, motori și fiziologici ai conduitei simulate în expresie aparentă – semnificația și sensul stimulilor declanșatori ai emoției).**

B. Tehnica investigației „lie detector”

- b.1. **Scurt istoric asupra evoluției detecției comportamentale simulate;**
- b.2. **Investigația poligraf (tactică, tehnică, metodologie);**
- b.3. **Identificarea indicilor orientativi asupra simulării;**
- b.4. **Interpretarea și evaluarea modificărilor în traseele diagramelor poligraf;**
- b.5. **Concluziile elaborărilor poligraf din perspectiva forței probante.**

Activități seminariale: – selectiv adaptabile on line

Seminarile se vor desfășura pe baza: *susținerii de referate și dezbaterii interactive* (ex. de teme: „Exprimarea comportamentului inaparent (mimico-gesticular) – indici orientativi”, „Statutul științific al fundamentării tehnicii poligraf – reactivitatea psihocomportamentală” etc.); *vizionarea activităților de teste poligraf* (examinări reale); *studii de diagrame poligraf* (spețe reale); *asimilarea algoritmului de identificare a modificărilor de trasee și evaluarea diagramelor* (spețe reale); *deprinderea interpretării concluziilor rapoartelor de constatare tehnico-științifică poligraf* – testul poligraf probă sau indice orientativ?. După caz, expert invitat

Bibliografie obligatorie:

1. John Reid, Fred Inbau, „*Truth and Deception*”, Editura Baltimore, S.U.A. 1996;
2. Tudorel Butoi, „*Crima sub lupa detectorului de minciuni*”, Editura Mihaela Press, 1998;
3. Tudorel Butoi și Ioana Teodora Butoi, „*Tratat universitar de psihologie judiciară – teorie și practică*” Editura Phobos, București, 2004;
4. Tudorel Butoi, Ioana Teodora Butoi, „*Psihologia interogatoriului judiciar*”, Editura Enmar, București 2002.